

UTAZNI MAGYAMBA

Szöveg: **Tábori Kálmán**
Fotó: **Kováts Gábor**

A zeneszerzőként, előadóként és íróként ismert Kollár-Klemencz László több mint két évtizede a pilisi Dömör-kapunál, az erdőben él, ahol erdei közösségi és kulturális teret alakított ki feleségével, a fotós Révai Sárával. Noha a sikereket hozó Kistehén együttesnek idén véget vetett, kamarazenekarával továbbra is alkot, sőt új műfajokban is kipróbálja magát. Két novelláskötete után a minap jelent meg első regénye, a családja történetét feldolgozó *Öreg Banda*.

Reggel kilenckor a pilisi völgyben találkozunk Kollár-Klemencz Lászlóval, s azonnal azt kezdi mesélni, hogy a pár nappal korábban elhunyt előadóművész, Baksa-Soós János tiszteletére rendezett megemlékezésen volt előző este. A gondolatai most is az ott történtek körül járnak. Nem tudom, kihagyni a kérdést:

MILYEN VOLT?

Tulajdonképpen a találkozásokról szolt. Egy olyan társaság jött el, és búcsúztatta a Baksát, amelynek tagjai a saját dolgaikban a nyolcvanas-kilencvenes években mind meghatározók voltak – mint Menyhárt Jenő, Víg Mihály vagy Komoróczy Tamás. Akiket mind ismerek a korabeli fiatal művészértelmiségi körökből. Szívesen

beszelnék erről, mert sok minden megfogalmazódott bennem.

ÉRDEKEL. MESÉLJEN ARRÓL A KORSZAKRÓL!

Akkoriban a Fialat Művészek Klubja meg néhány kocsmá kivételével nem nagyon voltak klubok Budapesten, de ezekben rendszeresen találkoztak az emberek, és kialakult egy közeg. Nem voltunk senkik, egyszerűen csak nyitott, érdeklődő fiatalok, akik összebarátkoztak. Arra gondoltam tegnap, milyen meghatározó volt ez a kör. Nem politikai szempontból, vagy mert valami forradalmi dolgot tettünk volna, mégis szubkultúrát képviseltünk, egy hozzáállást a világhoz. Voltak közöttünk kiemelkedő emberek, mint Baksa, aki szerintem legalább akkora hős, mint Cseh Tamás,

mégis az az érzésem, hogy ez a nagy reményekkel induló társaság valahogy mégsem tudta kibontakoztatni azt, ami benne volt.

HOGY ÉRTI?

Az a fajta kulturális hozzáállás a világhoz, az a szabadelvű világnézet, amelyet Baksa és ez a budapesti művészértelmiségi közeg képviselt, nem tudott beivódni a magyar kultúrába. Az ott megszülető szubkultúra elszigetelődött, és megmaradt zárt közegnek, amelyben csak egy-egy ember tudott nagyobb karriert csinálni, jellemzően Berlinben vagy máshol Nyugat-Európában. Arra nem tudott hatással lenni, merre menjen a művészeti világ Magyarországon.

AKKOR MÉG NEM, DE KÉSŐBB ELISMERTÉK EZT A SZUBKULTÚRÁT. SŐT, MA IS ÉRZHETŐ HATÁSA VAN. BAKSÁHOZ ÉS A KEX EGYÜTTESHEZ MA IS TÖBBEN VISSZANYÚLNAK, AZ AKKORI ZENEKARÁNAK, AZ ANDERSENNEK – A KISTEHÉNRŐL NEM BESZÉLVE – MÁIG TARTÓ HATÁSA VAN.

Én pont úgy érzem, hogy nem. Pedig Budapest olyan kulturális város is lehetne, mint Berlin; ha ez a szubkultúra nagyobb teret kap, fejlődni tud.

MINT MONDTA IS, EBBŐL A GENERÁCIÓBÓL TÖBBEN KIMENTEK KÜLFÖLDRE. AZ ANDERSENNEL ÖNŐK IS TURNÉZTAK AMERIKÁBAN. FELMERÜLT VALAHA KOMOLYAN, HOGY OTT MARADJON?

Hogy ott éljek, úgy nem. Itt van az én közegem, a barátaim, itt nőtem fel, ez a környezet tud inspirálni az alkotásra, itt tudok jó dalokat írni. Arra gondoltam, hogy majd kivisszük a dalainkat Amerikába, de megzakkannék ott. Nekem nagyon fontos az otthonom. Nem vagyok nagy utazó, inkább itthon szeretek utazni, magamban. De például New Yorkba elmenni mindig különleges élmény. Akárhányszor voltam ott, mindig azt éreztem, hogy ott pont ma van. Sehol máshol nem a mában vagyok, ott igen. Iszom a kávémat, és azt érzem, hogy a mostban létezem épp. Van az az érzés, mikor mehetnéked van, például felmenni egy hegy tetejére, hogy körülnézz. Lent, a dombok között, a síkságon teszed a dolgaidat, beszélgetsz, szeretkezel, tapogatózol, de néha körül kell nézned máshonnan is. Ezeket az élményeket szeretem, mert tisztítják a gondolataimat, jobban rá tudok nézni arra az életre, amely nem ma van, amelyet otthon élek. Előre tudok tekinteni. Mintha kirándulnék egy kicsit a jövőbe innen, Magyarországról.

AZ ANDERSEN UTÁN JÓ IDEIG NEM IS AKART ZENÉVEL FOGLALKOZNI. AZÉRT KÖLTÖZÖTT A PILISBE, HOGY GAZDÁLKODJON?

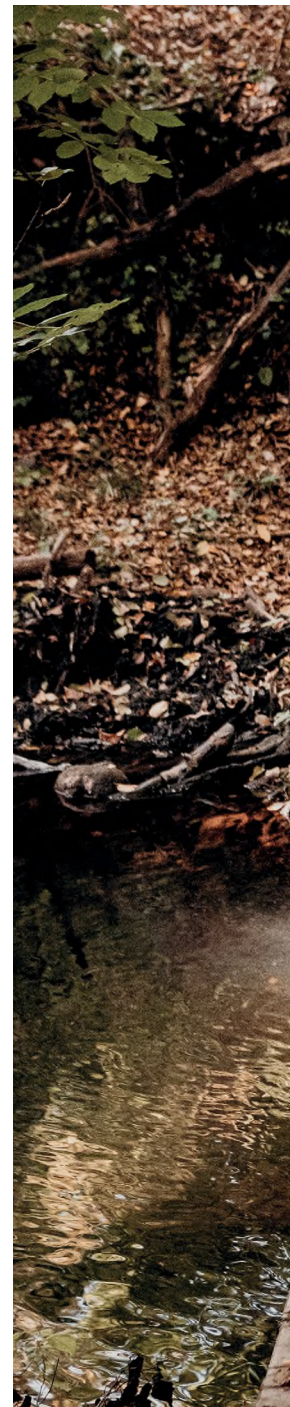
Nem a zenével volt bajom, inkább a körülményekkel. Azzal az életmóddal, amit a zenészlét jelent. Azt láttam magam körül, hogy a jól menő együttesek beülnek egy lerobbant kisbuszba, és éjjel-nappal koncertekre utaznak, rosszabbnál rosszabb kocsmákban, pincékben, klubokban lépnek fel. Nekem ez nyomasztónak és fárasztónak tűnt. Nem akartam ezt a vándoréletet. Sokkal inkább szeretek otthon, egy helyben lenni. A koncerttel még nincs is bajom. Szeretek emberekkel találkozni, elengedni magam egy-egy estére, de másnap álljon vissza a normális élet, amikor felkelek, tehessem a dolgaimat. Inkább hétköznapi ember vagyok. Szeretem a hétköznapiakat. A hétvége nekem igazából a péntek és a szombat, vasárnap már várom a hétfőt. De amikor ideköltöztem, még filmezéssel foglalkoztam. Reklámfilmeket, rövidfilmeket rendeztem, és volt egy kész forgatókönyvem egy nagyjátékfilmre.

ÉS PONT A SZIGET FESZTIVÁL KISTEHENES REKLÁMFILMJE UTÁN VISSZAJÖTT AZ ÉLETÉBE A ZENE.

Valahogy úgy. De egy darabig kettős életet éltem. Jó volt a Kistehén, ám összehasonlíthatatlanul fontosabb volt nekem a filmezés. Nem véletlenül voltak akkoriban azok a „szia, nagypapa, kutyi-kutyika” jellegű szövegek. Pont annyira érdekelt az egész, hogy ennyi energiát fektessek a szövegírásba.

MIKOR BILLENT ÁT A MÉRLEG NYELVE A ZENE OLDALÁRA?

Csak jóval később. Sokáig nem volt eldöntve a dolog, mert úgy láttam, ahhoz, hogy egzisztenciát is tudjak teremteni a Kistehénből, Szájbergyerek-szerű lemezeket kellene írnom, az pedig nem érdekelt. Jó kaland volt a filmezés mellett, de nem akartam tömegzenét készíteni és megélhetési zenésszé válni. Viszont egy idő után annyira sok lett a koncert, hogy filmezni sem tudtam. Ekkor jött a vízválasztó amerikai turné. Akkor azt mondtam, ha már Amerikába megyünk, akkor legyen nagyon jó a zenekar. Eltökéltem, hogy felhúzzom a zenét és a szöveget is egy magasabb minőségi szintre. Amikor ez bejött, már ki tudtam mondani magamnak, hogy a jó minőségű zene lesz az első helyen. Ekkor alakult a Kistehén Táncczenekarból a Kistehén,

*„Nekem nagyon fontos az otthonom.
Nem vagyok nagy utazó, inkább itthon
szeretek utazni, magamban”*

és az új tagokkal elkezdtünk összetettebb zenéket és mélyebb szövegeket írni.

EBBŐL SZÜLETETT AZ ELVISZLEK MAGAMMAL ALBUM ÉS A ZENEKAR KÖZELMÚLTIG TARTÓ KORSZAKA.

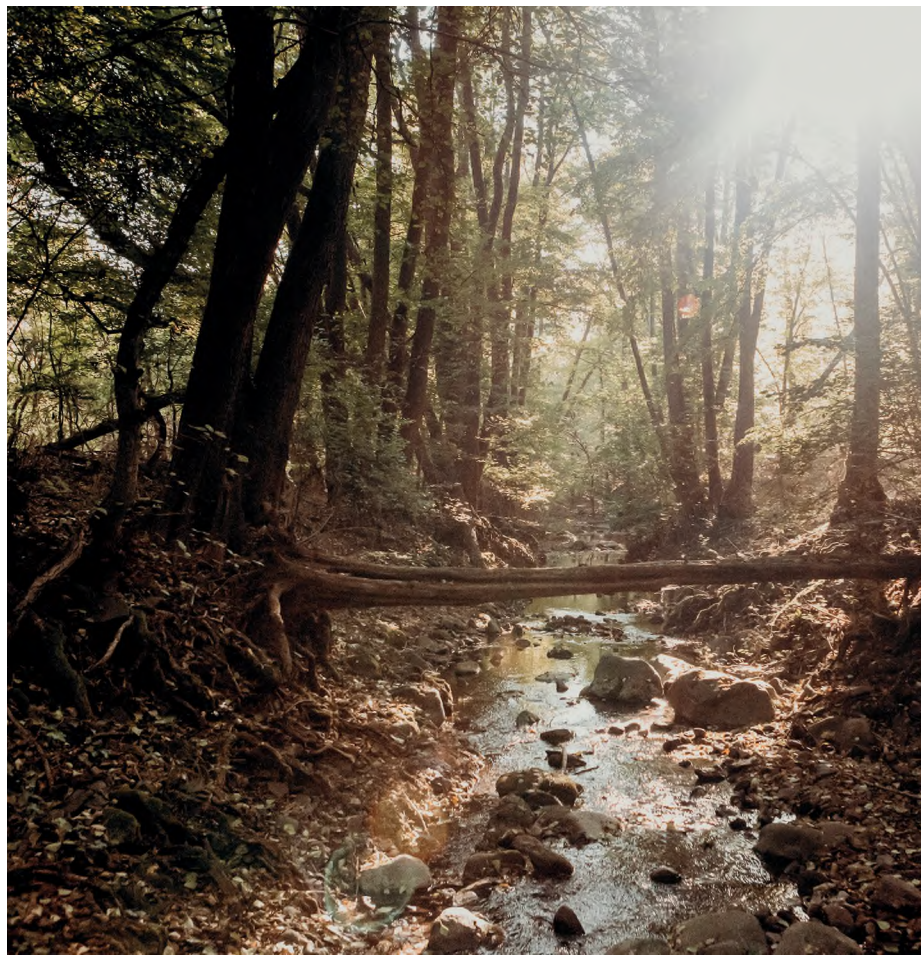
Igen, az együttes átalakulása nagy változást hozott. Bár én előrelépésnek tekintetem a Kistehénben történeteket, kellett látnom, hogy ha alternatívabb, értékorientáltabb műfajra váltok, abból megint nehéz lesz megélni. Ám akkor már nem akartam ezt elengedni. Úgy voltam vele, hogy inkább dolgozom valamit a zenekar mellett, de a művészetben nem leszek megalukó. Ezért mentem el az Állatorvostudományi Egyetem lovastanárképzésére, és kezdtem lovak idomításával és gyerekek lovasoktatásával foglalkozni itt, a Pilisben. Nagyon nehéz idők voltak. Még a saját közegemben is ellenszélben éreztem magam. Nem értették, miért csinálók a sikeres együttesből ilyen köldöknéző alternatív zenekart. Sokáig azt gondolták, megőrültem. Örülök, hogy mégis kitartottam, mert most már a közönség is megértette, mit is csinálók tíz éve. És a zene, ahogy annak idején a filmezéstől, most a lovaktól is elszólitott. Nyár óta nem is ültem lovon.

NA, PONT ERRE MONDTAM AZ ELEJÉN, HOGY MÁRA BEÉRETT, AMI HARMINC ÉVVEL EZELŐTT KEZDETT KIBONTAKOZNI. VOLTAM KISTEHÉN-KONCERTEN, LÁTTAM, MILYEN SOK NEMZEDÉK HALLGATTA A MŰSORT A TINÉDZSEREKTŐL AZ ÖTVENESEKIG.

Tudom, és örülök, hogy nyitott rá a mai korosztály, és a fiatal zenekaroknak is fontos, amit a Kistehénnel csináltunk. De közben kicsit sajnálom is. Pont azért, amit meséltem: hogy nem tudtuk megvalósítani azt a hozzáállást, azt a kultúrát, amelyet szerettünk volna. Az egész csak évekkkel később érett be, és ez kissé rossz érzés. Ezért mondtam azt a gondolatot New Yorkról. Valószínűleg mindig vágytam arra, hogy a mában alkossak, és ha kimondok valamit, az itt és most rezonáljon abban a kulturális közegben, amelyben alkotok. Tudja, azon kezdtem töprengeni, miért írok én mostanában olyan dalokat, mint az *Iszom a bort*. De inkább csak magamnak teszem fel a kérdést. Nincs még rá válaszom.

ÉRDEKES. MIRE GONDOL?

Lehet, hogy ezek is már ilyen megalkudott dalok. Szeretném már ma érezni egy dal hatá-

sát a közönségen. Nem azért megyek ebbe az irányba, és kényeztetem magam, mert tudom, szeretni fogják, az a fajta újjító attitűd pedig, amely a Baksa-időkben jellemzett, már a kudarcok miatt elcsendesedett bennem? Ki tudja...? De simán lehet, hogy észre sem veszed, és már te magad sem akarsz újítani. Bár lehet, hogy nem erről van szó, csak egyszerűen rájön az ember, hogyan lehet egyszerűbben fogalmazni, letisztultabban kommunikálni írásban, zenében.

NEMRÉG JELENT MEG AZ ÖREG BANDA CÍMŰ KÖNYVE. REGÉNYT AKAR ÍRNI, VAGY INKÁBB A CSALÁDRÓL, A MÚLTRÓL MEGTUDNI VALAMIT?

Regényt akartam írni. Először a gyerekkoromról és azon keresztül a hetvenes évekbeli Újhartyán életéről. El is kezdtem beszélgetni egy régi barátommal, hogy felidézzük a gyerekkorunkat, ám aztán elbizonytalanodtam: jó-e az, ha *A műanyag herti székek élete* című novelláskötet után most a gyerekkoromról írok? És amint ezen dilemmáztam, a nagynéném mesélte, hogy szobrot készülnek állítani Újhartyánban az üknagyapám hangszeréről, amellyel megalapította az Öreg Bandát. Így kanyarodtam végül is egy még meszebbre vezető történelmi téma felé.

„Miközben az őseim személyiségét kibontom
a regényemben, én is ott vagyok, mert ők
most is élnek énbennem”

MI VOLT EZ AZ ÖREG BANDA?

Az anyai ági felmenőim, a Kaldenecker család alapította. Ez volt az első sváb családi zenekar a faluban. Híres volt a járásban, sok helyre hívták muzsikálni, díjakat nyert. Sok nehéz helyzeten segítette át a falu közösségét.

VISSZAEMLEKEZÉSEK ALAPJÁN ÍRTA MEG A TÖRTÉNETET?

Igen. Elkezdtem járni a nagynénémhez, illetve azokhoz a régi zenészekhez, akik még élnek, és a hatvanas években játszottak a bandában. Sok emberrel beszéltem, gyűjtöttem az anyagokat, mire kikerekedett a regény, amely az 1800-as évek elején indul, és egy elzárt sváb falu történetét meséli el. Tót és magyar falvak közt fekszik, és zömmel svábok, spanyolok, franciák és zsidók lakják. Helyzetéből adódóan a közösségnek létkérdés volt, hogy összetartó legyen. Kellott hogy számíthassanak egymásra, megbízzanak egymásban. Tehát erős kohézió jellemezte a falut, amibe nem fért bele a kirekesztés, az intolerancia, a megkülönböztetés. Tudták, hogy együtt maradhatnak csak fenn. Éreztem, hogy ez baromi erős dolog, amit a zenekar fog át. Izgalmas játék volt megírni, mert noha már írtam novellákat, tartottam tőle, hogy egy ilyen többgenerációs családrégényt nem tudok átlátni, összefogni. Hiszen ebben nincs főszereplő, hanem egymásnak adják át a főszereplőséget az őseim, ráadásul nincs egy fő történet, hanem több történet kapaszkodik egymásba. És főként nem tudtam, hogyan leszek én mint alkotó benne ebben a nagyon kötött történelmi, majd kétszáz évet felölelő anyagban.

VÉGÜL BENNE VAN?

Azt hiszem, igen. Amit ma képes vagyok írni, azt összehoztam ebben a könyvben. Ráadásul

írás közben arra is rádöbbentem, hogy teljesen mindegy, milyen a történet, egyszerűen a helyzetek és a karakterek rengeteg olyan szituációt adnak, amelybe bele tudom tenni magamat. Rengeteg rácsodálkozásom volt, mondjuk mikor felismertem a szépapámban önmagam, hiszen miközben az őseim személyiségét kibontom a regényemben, én is ott vagyok, mert ők most is élnek énbennem. Akkor én miért ne élhetnék bennük visszamenőleg? Nagyon izgalmas folyamat volt, sok szépséget adott nekem az írás. És most igazán érdekes az előbbi gondolathoz visszatérnem: hogy miért írok olyan dalokat, mint az *Iszom a bort*, vagy akár ezt a könyvet. A novelláimban azt szerettem, hogy valamit el tudtak csípni abból a szabad gondolkozásból, újtó attitűdből, amiről beszéltem Baksa kapcsán, ez a könyv viszont teljesen más. Nem a szabad gondolatok miatt írtam elsősorban, hanem azért, hogy visszaadjak valamit a szülőfalumnak abból, amit gyerekkoromban ott kaptam, és hogy közelebb kerüljek a felmenőimhez, hogy ezáltal én is tanuljak valamit magamról.

ÉS TANULT?

Az a három év, amíg írtam, olyan volt, mint egy intenzív kurzus. Itt van ez a kettősség bennem. Egyfelől a ki nem bontott budapesti szubkultúra, másfelől meg a vidék a maga klasszikus konzervatív hagyományaival. És ha teljesen őszinte vagyok magamhoz, el kell fogadnom, hogy ez a kettősség én magam vagyok. Egyszerre szeretnék új dolgok felé nyitni és közben megtartani és felerősíteni a régi értékeket. Talán amikor elolvassák a könyvet, nem is fogják érezni, hogy ez történelmi utazás, hanem azt érzik majd, hogy a ma van jelen ebben a múltat idéző regényben. Ennek örülnék a legjobban. ■

Kollár-Klemencz László zenei és szépirói munkái mellett néhány éve feleségével és családjával pilisi házától nem messze, Dömör-kapunál Rengeteg néven kulturális és közösségi tér létrehozásán dolgozik. Évek óta tartanak itt rendszeresen koncerteket, gyógynövény- és gombatúrákat. Az itt álló régi romos épületek felújítása jelenleg is tart. A zenész maga készítette bútorokkal berendezett szálláshelyek és büfé tavasztól várja az idelátogatókat